

**ORTODOKSIKSI
KASVATTAMINEN
USKONNOLLINEN VÄHEMMISTÖ
JA USKONTOKASVATUS**

TT, APULAISPROF. PEKKA METSO

IHMISEN KOHTAAMISEN TEOLOGIAA -SEMINAARI X

IHMISEKSI OPPIMASSA

KUKA KASVATTA JA KETÄ?

25. - 28.10.2019

Mukana:

Anna-Mari Kaskinen,

Noora Kähkönen, Pekka Metso,

Elina Pekkarinen, Jussi Salomaa,

Martin Ubani, Janne Villa sekä

Joensuun partiolaiset

USKONTOKASVATUKSEN ERITYISPIIRTEET SUOMALAISESSA ORTODOKSISUUDESSA

A) Sosiologiset ja socialisaatioon vaikuttavat tekijät

- vähemmistöasetelma
- ekumeeninen perhetodellisuus
- perhemuotojen moninaisuus (kirkon ydinperheihanne vs. todellisuus)

B) Kasvatuskäsitys

Ortodoksisessa kirkossa ”ei ole erikseen kiinnitetty huomiota ’uskonnolliseen kasvatukseen’ vaan on lähdetty siitä, että lapset kasvavat ortodoksisen tradition keskellä ja vähitellen osallisuuteen siitä.” (Takala, Railas & Lehmuskoski 1997, 6)

- **Vähemmistöasetelma**

- kulttuuriset kehykset ja erilaiset sosiaaliset tilanteet
- primaarisen socialisaation vaikutus traditionaalisen uskonnollisuuden periytymisen

- **Ekumeeninen perhetodellisuus**

- perheideaalista poikkeaminen perhettä perustettaessa
- kirkon suhtautuminen seka-avioliittoon: hyväksytään, ei kannusteta
- *Pyhä melu* (2011): ekumeeninen realiteetti kasvatuksen haasteena
- seka-avioliitto ja monikulttuurisuus

USKONNOLLISUUS SEKA-AVIOLIITOISSA

- Miten seka-avioliitto määritellään?
 - uskonnolliset tekijät (eri tunnustus- tai uskontokunta)
 - ei-uskonnolliset tekijät (kulttuuri)
 - heijastuvat käsityksiin avioliitosta ja perheestä
- Seka-avioliittojen vaikutus
 - tunnustuksen vaihtamisen yleisin syy (kohteena puolison, uusi yhteinen tai ei mikään tunnustus)
 - lasten heikompi uskonnollinen sosialisatio
 - lapsen ”toisen” tunnustuksen sosiaalisen tunnistamisen kysymys

” - - kun tytöt oli ihan pieniä ja me ruvettiin käymään sitten ortodoksisessa kirkossa. Niin siis tytöt itki, kun mä jouduin vetämään heidät sieltä ehtoollisjonosta pois, että he eivät päässeet sinne ehtoolliselle. Ja mä ajattelin, että mä olen maailman kauhein äiti, että mä ... niinku että en päästä lapsia ehtoolliselle. Mutta kun ei kuuluttu ortodoksiseen kirkkoon. Ja nyt ne itkee kun mä yritän työntää ne sinne ehtoollisjonoon, kun ne on niin vanhoja ... eikä ne hirveesti näistä kirkonmenoista piittaa. Mutta mä oon sitten jättänyt silleen, että tää on nyt tällainen vaihe.”

(Kahden tytön äiti, 38 v.)

UUSIMMAN TUTKIMUKSEN TULOKSIA

- Taustaa: ”Kodeissa tapahtuvaa ortodoksista uskontokasvatusta ei ole juurikaan tutkittu.” (Penttonen 2013)
- Alkuvuodesta 2014 kutsuin kasvattajia kertomaan kokemuksistaan kotona tapahtuvasta ortodoksilapsen uskonnollisesta kasvatuksesta.
- Saaliina 42 kirjettä, joista 40 käsitteli aihetta.

- Pyysin kirjoittamaan vapaamuotoisesti esim. seuraavista aiheista:
 - millaiseksi koet roolisi uskonnollisesta kasvatuksesta vastuussa olevana aikuisena?
 - mitä ortodoksiksi kasvattamiseen mielestäsi sisältyy (tavat, uskonsisällöt, arvot, jne.)?
 - mitkä tekijät perheessäsi tai ympäristössäsi ovat vaikuttaneet sinuun ortodoksisuuteen kasvattajana?
 - mistä olet saanut tai toivonut saavasi tukea uskontokasvatukseen?
 - miten koet onnistuneesi ortodoksiksi kasvattamisessa?

- Keitä kirjoittajat ovat:

naisia 34

miehiä 3

pariskuntia 2

lapsuudesta asti ortodokseja 26

aikuisuudessa liittyneitä 11

luterilaisia 4

Mitä ortodoksiksi kasvattamiseen sisältyy?

- **Arvot**

- ihmiskuvan kunnioittaminen
- vapaa tahto/itsenäisyys
- luonnon arvostaminen
- jakaminen
- suvaitsevaisuus
- abortin, naispappeuden ja homoliittojen vastustaminen

- **Usko**

- kolminaisuusoppi

- **Käytännöt ja tavat**

- rukous
- ristinmerkki
- kirkossa käyminen
- ehtoollinen
- paasto
- juhlat, erityisesti pääsiäinen
- ikonin kunnioittaminen
- virpominen
- synnintunnustus
- kiitosrukouspalvelukset

Ortodoksiset kasvattajat

- ovat enemmän arvokasvattajia kuin uskon sisältöjen opettajia (luottamus koulun uskonnonopetukseen)
- mieltävät kasvatuksen painottuvan uskon käytännön ilmauksiin arjessa

Sosialisaation erilaiset tavoitteet:

”Olennaista on osoittaa ero luterilaisuuteen.”

”On yhtä hyvä olla ortodoksi kuin luterilainen.”

”Tavoitteena hyvä ihminen, ei niinkään ortodoksi.”

”Tavoitteena hyvä huolettomuus.”

”Haluaisin, että aikanaan hän ei häpeäisi olla ortodoksi - - vaan voisi olla ylpeä erilaisuudesta ja vankasta uskostaan.”

(Virpi, yhden lapsen äiti)

KASVATTAJIEN SUHTAUTUMINEN USKONTOKASVATUKSEEN

- Ortodoksisuus kasvattajan omassa elämässä
 - ”henkinen/hengellinen koti” – ”kun uskon itse, lapsetkin uskovat”
 - kirkon puoleen voi aina kääntyä, papit helposti lähestyttäviä
 - usko on iloinen asia (yhteisöllisyys, kansainvälisyys, elämän perustus)
 - ”haluan poimia ja välittää parhaat puolet”
 - tuputtamisen varominen
- Rooli kasvattajana
 - esimerkin antaja
 - auttaja
 - aktiivinen järjestäjä
 - kulttuurikasvattaja vs. tiedollinen kasvattaja
 - arat ja vahvat kasvattajat

Jännitteitä synnyttävät tekijät

Kasvattamisen aikaansaamat tunteet: *ilo, suru, häpeä, pelko...*

- **Kodin ulkopuolisen todellisuuden kohtaaminen**

- ympäröivän luterilaisuuden synnyttämä paine
 - ”Onko muita ortodoksisia lapsia?”
 - ”Kastaminen ortodoksiksi on jo valinta.”
 - ei-kristillisen arvomaailman haaste (ateismi, materialismi) ja lasten kaveripiirin maailmankatsomuksen erilaisuus
 - ortodoksiseen uskoon ja käytäntöön kohdistuvat syytökset (esim. kuvainpalvonta)
 - asennoituminen lapsein kirkossa
- ortodoksinen uskontokasvatus edellyttää katsomustenvälistä dialogia

- **Kodeissa olevan todellisuuden kohtaaminen**

- ekumeeninen perhetodellisuus
- puolison passiivisuus, välinpitämättömyys tai kielteisyys
- lasten vastahankaisuus

- **Muut haasteet**

- etäisyys kirkkoon
- uskonnonopetuksen järjestelyt
- oma passiivisuus, ”omat ja puolison synnit”
- elämänvaiheitten muutos, esim. lasten itsenäistyminen (”13-14 –vuotiaaksi kaikki tehtiin yhdessä”)
- kirkon ihmisten huono käytös

USKONTOKASVATUSTA TUKENEET TEKIJÄT

- **Sosiaaliset ryhmät**

- seurakuntayhteys, kirkkokahvit
- Tuohustuli-lehti
- yhteys toisiin ortodokseihin (toiset lapset, tuttavaperheet)
- ortodoksinen päiväkoti

- **Yksittäiset ihmiset**

- uskonnonopettaja
- oma pappi
- kummit, sukulaiset ("isovanhempien rukoukset")

KOKEMUS KASVATTAJANA ONNISTUMISESTA

- **Myönteisyys**

- lapsilla on ortodoksinen identiteetti
- lasten suunta elämässä on oikea
- tavat/usko on välittynyt, ortodoksisuus näkyy aikuisten lasten elämässä
- asenne kirkkoon muodostunut myönteiseksi
- lastenlapset ovat ortodokseja

”Tulokset punnitsee Jumala.”

- **Kriittisyys**

- huoli perinteen välittymisestä
”En ole pystynyt perinnettä siirtämään.”

Vaikka osa lapsista on aikuisena jättänyt kirkon, yksikään vanhempi ei kirjoita pettyneensä lapseensa!

ALUSTAVIA TULOKSIA

- primaarisen ryhmän ja mikrotason sosialisointien merkitys korostuu
- uskontokasvatuksen muodot piirtyvät esiin
- perheen mikrotason ja kirkon mesotason yhteyden merkitys
- vanhemman sitoutuminen kasvattamiseen ilmeisen merkityksellistä
- lapsen itsenäisyyden arvostaminen

”Vanhin tytär on vakaumuksellinen ja erittäin uskonnollinen muslimi. Keskimäinen tytär uskonnoton mutta kuuluu vielä kirkkoon. Nuorin tytär on kiinni ortodoksisuudessa sosiaalisesti ja kulttuurisesti, ei kuitenkaan ilmeisesti usko jumalaan. Käy kuitenkin kirkossa. Kaikki arvostavat perinteitä ja muslimitytärtä lukuunottamatta juhlivat pääsiäistä. Ajattelevat paastoa ja värjäävät munat seurakunnan yöjumalanpalvelukseen. Melkoinen sekasoppa, mutta omilla aivoillaan ajattelu on mielestäni tärkeää.”

(Anneli, kolmen lapsen äiti)

KIITOS!